

УДК 332.33

ІНВЕСТИЦІЇ В СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Трегубова О.О.

Полтавська державна аграрна академія

В останні роки, зростання продуктивності сільського господарства відбувалось, частково за рахунок погіршення стану природних ресурсів, від яких залежать сільськогосподарські системи. Вкрай важливо, щоб ця тенденція змінилась на тенденцію до заохочення сільськогосподарських виробників впроваджувати більш стійкі методи ведення сільського господарства, які матимуть довгострокові вигоди в області збереження і розвитку сталого природокористування. Державні інвестиції мають вирішальне значення для тенденцій до відновлення деградації природних ресурсів. Конкретні цілі сталого управління природними ресурсами (УПР) включають підвищення продуктивності агроекосистеми, збереження біорізноманіття, зниження деградації земель, поліпшення управління водними ресурсами, забезпечення стійкості лісів, управління стійкості живої природи і рибальства, і пом'якшення наслідків глобальної зміни клімату.

Ключові слова: інвестиції, природні ресурси, сільськогосподарські землі, стало управління природними ресурсами (УПР), екологічні послуги.

Постановка проблеми. УПР відноситься до процесів і практик, пов'язаних з розподілом і використанням природних ресурсів. УПР відбувається на різних рівнях: побутових, сільськогосподарських, громадських, національному та глобальному. Стале УПР оптимізує використання ресурсів для задоволення поточних потреб

виробництва і життєзабезпечення, в той же час підтримуючи і поліпшуючи якість запасів і ресурсів, щоб майбутні покоління могли задовільнити свої потреби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання, оцінки та дослідження розвитку природних ресурсів є предметом дослі-

дження багатьох вчених. Серед них значну увагу питанням заолучення інвестицій у природні ресурси сільськогосподарських підприємств приділяють такі вчені: Гнаткович А.Д., Золоташко І.О., Леонтюк-Мельник О.В. та багато інших. Інвестування в природні ресурси, сільськогосподарськими виробниками досліджувалось наступними зарубіжними вченими: Borrini-Feyerabend G., Farvar M.T., Nguinguiri J.C., Clark T.W. [1, 2] Однак, подальшого розгляду та вивчення потребують питання інвестиційних заходів в стале управління природними ресурсами.

Мета статті. Дане дослідження спрямоване на виявлення та обґрутування необхідності інвестиційних заходів на місцевому та громадському рівні, які мають прямі наслідки для сталого користування природними ресурсами і земельними ресурсами зокрема та стійких сільськогосподарських систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарські виробничі системи залежать від природних ресурсів: землі (більше 55% безлісих земель), води (блізько 80% від загальноного прісної води), біорізноманіття, лісів, пасовищ, і диких тварин. Сільськогосподарська діяльність також може мати значний вплив на якість і доступність цих ресурсів і за межами виробничої системи (наприклад, забруднення нижче за течією, ерозія ґрунтів). Хоча природні ресурси мають вирішальне значення для сільськогосподарського виробництва, сільськогосподарські підприємства також часто залежать від інших потреб, таких як паливо, будівельні матеріали, і додаткові продукти. Таким чином, засоби до існування, а осо-бливо в сільській місцевості нерозривно пов'язані зі станом природних ресурсів [1].

За останні 40 років, відколи виробництво продуктів харчування зросло в два рази, системи сільськогосподарського виробництва розширили, істотний вплив на базу природних ресурсів:

• Кількість сільськогосподарських земель, що виходять з виробництва щороку через ерозію ґрунту, у світі становить близько 20 млн.га, а приблизно 40% оброблюваних земель у світі в даний час деградували.

• Зрошування в сільському господарстві зайирає близько 70% від загального обсягу прісної води, використованої людиною, в результаті чого виникли значні екологічні наслідки: засолення, зниження ґрунтових вод, заболочування і погіршення якості води, з подальшим впливом на екологічні системи, що впливають на рибальство і водно-болотні угіддя.

• На сільське господарство в даний час припадає близько 30% світових викидів парникових газів в результаті людської діяльності. Це має серйозні наслідки для світової зміни клімату.

• Незаплановане розширення систем інтенсивного виробництва може сприяти до значної втрати біорізноманіття.

• Приблизно 60% екосистемних послуг, що підтримують життя на Землі деградують або використовуються нераціонально і наслідки деградації можуть значно посилитися в найближчі півстоліття [4].

Стале УПР має вирішальне значення для скорочення масштабів бідності, збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та про-

дуктивність праці і збільшення доходів надасть більше ресурсів у довгостроковій перспективі для вирішення екологічних проблем. Покращення природних ресурсів полегшить перехід сільськогосподарських виробників до виробничих систем, які краще відповідають наявним природним і людським ресурсам, зможуть реагувати на сигнали ринку, а отже стануть більш прибутковими, стабільними та стійкими.

Стале УПР важливе для розвитку сільського господарства в якості основи для:

• Як уже згадувалося, сільське господарство є основним споживачем більшості наявних земельних і водних ресурсів. Тим не менш, багатьом сільськогосподарським виробникам бракує необхідних знань, ресурсів і навичок для управління інтенсивними операціями сільського господарства. Це призводить до використання невідповідних технологій і нестійких практик, які сприяють виснаженню природних ресурсів і забрудненню навколошнього середовища.

• Природні ресурси забезпечують несільськогосподарську діяльність через зайнятість у промисловості (наприклад, рибальство, видобуток деревини і туризм), а також шляхом використання в інших цілях, таких як виробництво електроенергії. Цей дохід часто критично важливий для купівлі виробничих ресурсів для підтримки продуктивності сільськогосподарських систем.

• Стале УПР знижує вразливість ресурсів до стихійних лих, таких як посухи, зсуви і повені, і до втрати біорізноманіття від надмірного випасу худоби і вирубки лісів. Здорова ресурсна база допомагає пом'якшити вразливість до мінливості клімату і знижує ризики невдалих врожаїв.

• Забруднення від сільськогосподарського виробництва та переробки може мати серйозні наслідки для якості природних ресурсів. Забруднення води сільськогосподарськими хімікатами і добриками становить потенційну небезпеку для здоров'я; зрошення може викликати проблеми солоності; а спалювання рослинних залишків може вплинути на якість повітря і здоров'я людини.

• Покращення УПР надає великі вигоди у вигляді «екологічних послуг», таких як збереження біорізноманіття, підтримання лісового покриву, пасовищ, практики вирощування зі збереженням ґрунту і водних ресурсів та підвищення гідрологічних функцій водозберігних районів, прибережних захисних зон, водно-болотних угідь, збереження парків і охоронних територій мають важливе значення для підтримки екологічних послуг.

• Місцеві культури використовують землею та інші природні ресурси унікальними способами, які часто допомагають визначити національну ідентичність, навіть у промислово розвинених країнах. Місцеві технічні знання в поєднанні з науковими дослідженнями забезпечують значні можливості для управління інноваціями щодо збереження природних ресурсів і розробки нової товарної продукції.

До 1980-х років, більшість інвестицій Світового банку в природні ресурси були направлені в лісову промисловість, риболовлю, і воду для зрошення. В кінці 1980-х увага Світового Банку була переключена до збереження та сталого управління природними ресурсами [4]. Ці проекти спиралися на місцевий потенціал і групи

користувачів, щоб поліпшити управління ресурсами. Децентралізація, механізми розвитку з ініціативи громад, участь зацікавлених сторін і місцевої влади щодо природних ресурсів фігурують все частіше у сприянні проектів Світового Банку, які також стають все більш багатогалузевими. Інвестиції УПР, як правило, зосереджені на збереженні і стало використання ресурсів, з інституційними стратегіями, при цьому важливо підкреслити роль місцевого управління, справедливого доступу та надання альтернативних варіантів отримання коштів для існування. Через екологічні фактори, пов'язані з рішеннями УПР, інвестиції все частіше розглядаються з екорегіональної точки зору і аналізуються з точки зору екологічних, економічних і соціальних систем. Основні питання реалізації в наступному:

• Політична природа УПР. Влада і політика мають вирішальне значення для багатьох питань УПР, природні ресурси, як правило, основне джерело багатства. Будь-яка зміна в доступі до природних ресурсів буде практично завжди створювати «переможених» більш сильнішими, які мають сильніші стимули і здатність протистояти змінам. Ефективне, справедливе і стало УПР часто є складним саме з цієї причини і уряди повинні збалансувати конкурючі вимоги для використання ресурсів і конфліктів між сторонами.

• Політика та нормативно-правовова база. Неефективна політика УПР та нормативна база (зокрема, субсидії, податки та майнові права), разом з поганою інфраструктурою (вплив на доступ до ринків) часто перешкоджають сталим довгостроковим інвестиціям від спотворення системи стимулування і підвищення невизначеності. Тим не менш, відносини між політикою, стимулюючими структурами і цінами на продукцію є складними. Сільськогосподарські виробники конкурують за природні ресурсами з іншими користувачами, такими як промисловість і місцева влада, чий потреби зростають із зростанням чисельності населення і зростанням добробуту. У цих умовах, вибір зазвичай включає компроміси між сталим використанням ресурсів та інших цілей. Мета збереження ресурсів часто не входить до виробничих завдань, і в той же час цілі по збереженню і розвитку можуть бути взаємодоповнюючими або конфліктними.

• Економічні характеристики природних ресурсів. Земля, вода, ліси і біорізноманіття, як правило, розглядається як громадські блага (доступ до яких неконкурентний і невиключний) або загальні блага (доступ до яких невиключний але конкурючий). Інвестиції в розвиток цих природних ресурсів можуть змінювати стан ресурсів, крім того, інвестиційні переваги дістаються тіль-

ки в середньостроковій і довгостроковій перспективі, може бути важко переконати користувачів ресурсів, здійснювати інвестиції УПР. Успіх може залежати від належної оцінки цих ресурсів і стимулів для збереження і збільшення їх продуктивності, а також ринків, що розвиваються і відповідні механізми ціноутворення, які відображають справжню цінність ресурсу. Оскільки ресурси мають різні значення для різних зацікавлених сторін, враховуються протягом різних періодів, різні заходи необхідні для змінення різних джерел вартості (таблиця 1).

• Сприяння прийняттю УПР практики. Більшість сільськогосподарських виробників приділяють пріоритетну увагу поліпшенню землі, води та управління лісовими ресурсами, оскільки ці ресурси займають центральне місце в їх засобах виробництва. Хоча в цілому з розумінням ставиться до поліпшення екологічних умов, вони часто не бажають або не в змозі інвестувати в поліпшення цих умов. Програми УПР повинні мати справу з такими проблемами, надаючи відповідні стимули, грошові або інші, щоб зробити можливими інвестиції для дрібних сільськогосподарських виробників. Ця робота може потребувати державного фінансування в галузі розвитку або економічних стимулів, пов'язаних з введенням практики сталого управління природними ресурсами. Необхідне глибоке розуміння факторів, що впливають на виробників.

Ринки екологічних послуг і трансфертні платежі уряду повинні винагороджувати сільгospвиробників за раціональне управління ресурсами, заохочувати до збереження і забезпечення додаткового джерела доходу для них.

• Інвестиції УПР повинні базуватись на достовірному технічному аналізі, знаходячись в рамках механізму, що ефективно надає послуги УПР на рівні громад. Децентралізовані підходи до планування та місцевої організації надання послуг важливі, тому що більшість проблем УПР і рекомендовані практики відносяться до конкретних ділянок, що вимагає високого рівня управлінського введення і адаптації до місцевих екологічних, економічних і соціальних обставин.

• Відповідні стимули є ключем до успіху програм УПР. Щоб зменшити такий тиск на природні ресурси, інвестиції часто необхідні для забезпечення альтернативних можливостей для отримання доходу в межах сільського господарства, шляхом активізації виробничих систем і розширення обробки та маркетингових можливостей, або через освіту, послуги в області розвитку бізнесу та мікрофінансових програм, які можуть або не можуть бути пов'язані з використанням природних ресурсів.

Таблиця 1

Інвестиційні стратегії для підвищення цінності природних ресурсів

Джерело вартості	Приклади вартості	Стратегії підвищення вартості
Вартість від використання	Пряме	Сільськогосподарське виробництво, лісова промисловість, рекреація
	Непряме	Захист вододілу, природна краса, зв'язування вуглецю
Вартість від збереження	В майбутньому	Можливе майбутнє застосування
	Існуюча	Біорізноманіття, релігія і культура, спадщина

• План управління охоронними районами в даний час визначає необхідність навчання сільськогосподарських виробників та інших сільських жителів щодо цінності біорізноманіття та його потенційні переваги, особливо щодо механізмів буферної зони по збереженню особливих охоронних природних територій і найважливіших екосистем. Збереження біорізноманіття часто важко «донести» до сільськогосподарських виробників, тому що переваги є довгостроковими і не завжди очевидними.

• Багато питань природних ресурсів з регіональними та міжнародними наслідками потребують узгоджених регіональних та міжнародних заходів, як це передбачено Глобальним екологічним фондом (Global Environment Facility). Для полегшення глобального фінансування та підтримки глобальних суспільних благ, таких, як збереження біорізноманіття та поглинання вуглецю необхідні механізми та інститути. Регіональні громадські блага є ще більш поширеним явищем, і багато загальних ресурсів та екосистем диктують скоординованість і комплексну дію з сусідніми країнами, щодо сталого управління

ресурсами, такими як загальні землі пасовищ, водойм і екорегіонів.

Висновки. Зміцнення національних систем збору даних, моніторингу та оцінки систем повинні бути елементом більшості проектів УПР, забезпечуючи основу для поліпшення моніторингу та оцінки самих проектів. Основні показники впливу для інвестицій УПР будуть сільські доходи, якість і запас природних ресурсів, і темпи зміни показників природних ресурсів. Вихідні показники характеризують число тих хто приймає нові системи управління, зону покриття прийняття нових практик, вплив на одиницю прийняття нових практик, зміни у сільськогосподарській та ресурсній продуктивності та розвиток соціального капіталу.

Необхідна подальша робота, щоб розвинуті практичні рекомендації та синтезувати досвід роботи з інвестиціями в: показники для інвестицій в стійке УПР; технології та метрику для моніторингу та оцінки програм УПР; інвестування в водно-болотні угіддя, деградуючі землі, збереження агробіорізноманіття та мінімізацію сільськогосподарського забруднення.

Список література:

1. Borrini-Feyerabend G. Beyond Fences: Seeking Social Sustainability in Conservation. 2 vols. / G. Borrini-Feyerabend – Gland: World Conservation Union – 2000 – 282 p.
2. Borrini-Feyerabend G. Co-management of Natural Resources: Organising, Negotiating, and Learning-by-Doing / Borrini-Feyerabend G., Farvar M. T., Nguinguiri J. C. // Heidelberg: Kasperek Verlag for Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit and World Conservation Union – 2012 – 341 p.
3. Clark T. W. The Policy Process: A Practical Guide for Natural Resource Professionals / T. W. Clark – New Haven: Yale University Press. – 2002 – P. 84-95.
4. World Bank. Operational Manual. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://wbln0018.worldbank.org/institutional/manuals/opmanual.nsf/> – The name of the screen.
5. Гнаткович А. Д. Напрями застосування інвестицій у землі сільськогосподарських підприємств / А. Д. Гнаткович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2, Т. 2. – С. 1-4.
6. Третяк А. М. Наукові основи економіки землекористування і землевпорядкування / А. М. Третяк, В. М. Другак. – К.: ЦЗРУ, 2003 – 337 с.

Трегубова О.А.

Полтавская государственная аграрная академия

ИНВЕСТИЦИИ В УСТОЙЧИВОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРИРОДНЫМИ РЕСУРСАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Аннотация

В последние годы, рост производительности сельского хозяйства происходит, частично за счет ухудшения состояния природных ресурсов, от которых зависят сельскохозяйственные системы. Крайне важно, чтобы эта тенденция изменилась на тенденцию к поощрению сельскохозяйственных производителей внедрять более устойчивые методы ведения сельского хозяйства, которые будут иметь долгосрочные выгоды в области сохранения и развития устойчивого природопользования. Государственные инвестиции имеют решающее значение для тенденций к восстановлению деградации природных ресурсов. Конкретные цели устойчивого управления природными ресурсами (УПР) включают повышение производительности агрокосистемы, сохранения биоразнообразия, снижение деградации земель, улучшения управления водными ресурсами, обеспечение устойчивости лесов, управление устойчивости живой природы и рыболовства, и смягчения последствий глобального изменения климата.

Ключевые слова: инвестиции, природные ресурсы, сельскохозяйственные земли, устойчивое управление природными ресурсами (УПР), экологические услуги.

Trehubova O.O.

Poltava State Agrarian Academy

INVESTMENTS IN SUSTAINABLE MANAGEMENT OF NATURAL RESOURCES IN AGRICULTURE

Summary

Growth in agricultural productivity is partly due to the deterioration of the natural resources that affect agricultural systems. It is important that the trend has changed the trend to encourage farmers to adopt more sustainable farming practices that will have long term benefits in conservation and sustainable development of natural resources. Public investments are crucial to the restoration of trends of degradation of natural resources. The basis for the sustainable management of natural resources is increasing agricultural ecosystem productivity, reduced soil degradation, biodiversity, ensuring the sustainability of forest management sustainability of wildlife and fisheries improved, water management and mitigating the effects of global climate change.

Keywords: investments, natural resources, agricultural land, the sustainable management of natural resources (ATC), environmental services.